

Вступ

МІФ ПРО ГОЛОДНОГО МИТЦЯ

*Найбільша небезпека для багатьох із нас
не в тому, щоб обрати занадто високу мету
та зазнати поразки, а в тому, щоб визначити
мету занадто низьку й досягти її.*

Мікеланджело Буонаротті

У 1995 році американський професор зробив незвичайне відкриття.

Реб Гатфілд із Сіракузького університету у Флоренції намагався визначити дати, коли Мікеланджело писав фрески для Сікстинської капели. Оскільки художник отримував комісійні частинами, професор подумав, що це має бути підтверджено документально. Він звернувся до міського архіву. Здивований тим, як легко можна знайти банківські облікові документи п'ятисотрічної давнини, професор почав відновлювати хронологію подій, які уможливили появу найвідомішої розписної стелі у світі.

Саме тоді він і побачив це.

— Я шукав дещо інше! — через десять років кричав у слухавку професор зі свого офісу в Італії. — Щоразу, коли я щось шукаю, то натрапляю на дещо зовсім інше, що стає справжнім відкриттям. Відкриття можна зробити лише тоді, коли не очікуєш його.

Гарвардський доктор філософських наук, професор Гатфілд почав свою кар'єру в Єльському університеті 1966 року, а вже 1971-го перейшов до Сіракузького університету. За весь час викладання історії мистецтв він ніколи не зустрів нічого

подібного. Те, що професор знайшов у записах, виявилось геть не тим, що можна побачити, копирсаючись у банківських рахунках художника, навіть такого, чия слава постійно зростає.

— Не знаю, скільки вам відомо про Мікеланджело, — сказав він мені, — але зазвичай нам казали, що він жив у скрутї, як Вінсент Ван-Гог.

Історики століттями вірили в цю розповідь про майстра епохи Ренесансу. Він був іще одним голодним митцем, якому ледь вдавалося животіти. Мікеланджело прийняв і підтримував цей образ, живучи ошадливо та весь час бідкаючись, що в нього немає грошей. В одній із поем він написав, що його мистецтво залишило його «бідним, старим слугою, який працював на інших».

Виявляється, митець казав неправду.

Коли Реб Гатфілд узявся досліджувати старі банківські записи, нарешті відкрилася правда про відомого художника епохи Ренесансу. Його становище зовсім не було скрутним. Він не був бідним. Він не голодував — це ми увесь час помилялися щодо нього.

Мікеланджело насправді був дуже заможним. Згідно з одним із облікових записів його рахунок становив сотні тисяч — сума, що була рідкістю для художника в ті часи. Побачивши ці цифри, дослідник геть забув про Сікстинську капелу. Коли допитливість уже неможливо було приборкати і вона нарешті взяла гору, професор вирішив перевірити, чи є ще якісь облікові записи. Виявилось, що є, — професор відкрив просто неймовірну кількість цих документів. Як з'ясувалося під час дослідження професора Гатфілда, статок митця становив у грубому перерахунку на долари приблизно 47 млн, що сьогодні робить Мікеланджело найбагатшим художником доби Ренесансу.

Ця історія й сьогодні дивує нас.

Ми звикли до історій про митців, у яких здебільшого йдеться про те, що бідолахи ледь животіють. Але Мікеланджело був

не з тих митців, хто страждав і голодував. Він був мультимільйонером та успішним бізнесменом, а за словами одного журналіста, він був «ключовою фігурою, символом переходу творчого генія від осіб, яких вважали ремісниками, а тому платили відповідно, до тих, хто мав право на інше ставлення, а отже, і оплату». Інакше кажучи, скульптор та художник не був школярем-недоуком із мистецької школи, який намагається звести кінці з кінцями, продаючи своє мистецтво. Він робив погоду.

Коли я спитав Реба Гатфілда, що для нас сьогодні означають мільйони Мікеланджело, він відповів: «Не думаю, що багато». Але я не погоджуюся із цим. На мою думку, це все змінює.

НАРОДЖЕННЯ МІФУ

Через двісті років після смерті Мікеланджело у Франції, у сім'ї кравця та консьєржки, народився син, Анрі Мюрже. Він жив у Парижі, в оточенні творчих геніїв, та мріяв одного дня до них приєднатися. Водночас юнак боявся, що йому не вдасться забезпечити себе фінансово.

У 1847-му вийшла книжка Анрі Мюрже «Сцени з життя богеми». Це була збірка оповідань про бідність, оточених ореолом грайливості та романтики. У результаті письменник здобув літературне визнання, а його скрута закінчилася. Книжка зі змінним успіхом так чи інакше жила ще тривалий час після смерті автора. Спочатку за її сюжетом поставили оперу «Богема», а потім було знято і фільм, що врешті здобув світове визнання завдяки таким спін-оффам, як однойменна «Богема» та «Мулен Руж».

Завдяки «Сценам...» Мюрже виникла концепція голодного митця, яку публіка почала сприймати як модель творчого життя. До сьогодні ця модель живе як образ, що ми пов'язуємо зі словом *митець*, коли думаємо про нього. Історія

голодного митця затьмарює тиху й відносно невідому широкій аудиторії казкову історію успіху Мікеланджело. Власне, це й обумовило ситуацію, коли в суспільстві почало ширитися переконання, що творчим людям у житті дістається не так уже й багато, точніше — геть нічого.

Сьогодні відголоски цієї історії нас супроводжують скрізь, хоч куди б ми поглянули. Цю пораду ми даємо приятелеві, який пише картини, мріючи, що зможе заробляти цим на життя; так само ми застерігаємо колегу, який хоче написати новелу; навіть своїм дітям, які починають реальне життя, радимо бути обережними: *«Не занурюйся занадто у творчість. Так можна померти з голоду»*.

Але при цьому ми забуваємо, що історія про голодного митця — це міф. І, як і будь-який із міфів, ця історія дуже переконлива і може стати стрижнем нашого життя. Та зрештою, це всього-на-всього історія.

Історія про голодного митця — це лише міф.

Завдяки цьому міфу багато хто з нас обирає у житті безпечніший шлях. Ми стаємо юристами, а не акторами, банкірами, а не поетами, лікарями, а не художниками. Ми перестраховуємося, ховаємося від свого покликання, обираючи менш ризиковану кар'єру, тому що це здається простішим. Ніхто, зрештою, не хоче боротися, тому ми перетворюємо свою пристрасть на хобі та прямуємо передбачуваним шляхом до посередності.

А якщо це можливо — заробити на життя мистецтвом? Що б це змінило у нашому підході до роботи й розумінні важливості креативності для сьогоденного життя? Що це означатиме для нас під час вибору кар'єри та шляху, на який ми радимо ступити нашим дітям?

Бути
голодним **МИТЦЕМ** —
це вибір,
а не обов'язкова умова
ТВОРЕННЯ
МИСТЕЦТВА.

СВІТОГЛЯД

Наше перше наближення до мистецтва відбувається не на рівні дотику, а через думки. Усі ми розвиваємо мисленнєві патерни та обмежувальні переконання, які перешкоджають нам на шляху до того життя, якого прагнемо, і творчість у цьому випадку — не виняток. Тут ми хоробро атакуємо ці перешкоди, розвиваючи нові способи мислення, щоб перестати голодувати та почати творити. Ми повинні стати володарями свого світогляду.

МИТЦЯМИ НЕ НАРОДЖУЮТЬСЯ

Митець, якому доводиться голодувати,
переконаний, що митцем треба народитися.
Митець, який досягнув успіху,
знає, що митцем треба стати.

*Я була народжена дзвоником, але сама
не знала того, доки хтось не задзвонив у мене.*

Енні Ділард

Едріан Карденас виріс у Маямі, Флорида, у сім'ї кубинських емігрантів. Тікаючи від режиму Кастро, сім'я Карденас переїхала до Америки, де їхній син і захопився найбільш американським видом спорту — бейсболом. Едріан незабаром зрозумів, що добре грає, а його талант розквітнув настільки, що став для юнака квитком у нове життя. Учитися грати було природно.

«Це як питання та відповідь, — згадував потім Едріан. — Наступний крок — грати у цій лізі. Чи ти потрібен людям? Звичайно, потрібен, і от ти вже граєш у ній».

Дотримуючи схеми «питання та відповідь», Едріан просувався у грі, у яку грав протягом усього свого шкільного життя. 2006 року він здобув звання гравця року серед старшокласників, за версією журналу *Baseball America*, та «філліз»¹ вилучили

¹ Жартівлива назва міста Філадельфія, а також його жителів. (Тут і далі прим. пер.)

його зі школи. 2012-го він почав грати за «Чикаго Кабс», і то був рік, коли усе змінилось.

Граючи у складі Головної бейсбольної ліги, Едріан був у найкращій формі та заробляв більше грошей, ніж могли уявити його батьки-емігранти й він також. Він будував свою кар'єру згідно з правилами, які всі ми добре знаємо. *Отримай хорошу роботу, добре виконуй її, самовіддано працюй, аж поки не вийдеш на пенсію.* Едріан Карденас ішов цим шляхом та був упевнений у кожному своєму кроці. Він отримав премію у розмірі 1 млн доларів та був утіленням тієї історії успіху, яку ми зазвичай уявляємо. Едріану знадобилися роки на те, щоб досягти цього успіху, і тепер він нарешті міг насолоджуватися плодами своєї праці. У нього було все, про що він мріяв.

Була лише одна проблема: він більше не хотів цього.

Протягом першого року в Ріглі Філд¹ щось пішло не так. Це відчуття переслідувало бейсболіста уже деякий час. Коли Едріан ще був у складі Нижчої ліги, інші гравці глузували з нього через те, що він читав Толстого в роздягальні. Граючи у Головній лізі, Едріан помітив, наскільки його уявлення відпочинку відрізнялося від уявлень його співгравців. Коли його прийняли в команду, він святкував, граючи друзям твори Гершвіна на фортепіано. Для них же святом були вечірки. Підтримуючи такий спосіб життя, Едріан щодалі почувався білою вороною серед друзів-гравців, а також розумів, що заради виконання однієї мрії він геть забув про іншу.

Коли Едріан був малий, його батьки наполягали на тому, щоб він учився грати на фортепіано, сподіваючись, що згодом син зможе вступити до Джульєрдської школи у Нью-Йорку. Він давно полюбив писати та був спраглий до книжок. Хоча ці інтереси вже здавалися відлунням далекого минулого,

¹ Бейсбольний стадіон у Чикаго. «Домашній» бейсбольний стадіон команди «Чикаго Кабс».

Едріан не міг подолати відчуття, що йому треба було щось робити зі своїми захопленнями. Поступово частини нового пазла склалися до купи, а Едріан дедалі сильніше відчував, що опинився там, де не мав бути. Хоча він досягнув усього, чого, як здавалося, прагнув, настав час втілювати іншу мрію. Ще не було запізно вийти з гри, почати усе спочатку та створити новий план свого життя — чи не так?

2012-го, того самого року, коли Едріан Карденас зіграв свою першу гру в Головній лізі, він полишив бейсбол заради письменництва. Коли життя молодого чоловіка набуло стабільності, він вирішив створити себе заново, що, безумовно, було найризикованішим, але й найвдалішим кроком у його житті.

ПРАВИЛО СТВОРЮВАННЯ ЗАНОВО

Іноді обраний нами сценарій життя відрізняється від тієї історії, яку ми хочемо прожити. Ми розуміємо, що слідуємо правилам, визначеним для нас кимось, хто не врахував наші найважливіші інтереси. І тепер мусимо щось із тим робити.

Чи змінюємо ми думку, чи усвідомлюємо, що шлях, на якому ми перебуваємо, веде нас не туди, куди ми уявляли, у нас усіх є вибір щодо того, ким ставати. Ми можемо іти в тому напрямку, якого від нас чекають. Або ж увійти у світ можливостей та заново уявити своє майбутнє.

Так ми підійшли до першого правила нового Ренесансу. Я називаю його правилом *створювання заново*, яке проголошує, що митцями не народжуються. Ними стають.

У будь-який момент вашої історії ви вільні заново уявити наратив, у якому живете. Ви можете стати тією людиною, якою хочете бути, навіть якщо це означає перетворення на нову або, навпаки, — на дуже стару особистість. Це і є момент рішення, коли зустрічаються той, ким ви є, і той, ким хочете бути.